

علل تحول جامعه اطلاعاتی ایالات

متحدہ آمریکا در قرن ۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۲/۱۴

محمد جمشیدی*

حامد نصرتی**

چکیده

جامعه اطلاعاتی ایالات متحده در ابتدای قرن بیست و یکم دچار تغییر و تحول کم سابقه‌ای گردید. این تغییرات در سه حوزه ساختار، اهداف و ابزار اتفاق افتاد. این پژوهش، با طرح این سؤال که «علل تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا در قرن بیست و یکم چیست؟» این فرضیه را مطرح کرده است که «تروریسم نوین» که در یازده سپتامبر ۲۰۰۱ نقطه عطفی را در مسائل امنیتی به وجود آورد، عامل اصلی این تحول بوده است. در کنار این، دو متغیر دیگر شامل «انقلاب سایبری» و «تغییر ساختار نظام بین‌الملل» نیز در این خصوص تأثیرگذار بوده‌اند. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد هیچ شاهد و مدرک درخور توجهی که با فرضیه فوق ناسازگار باشد، وجود ندارد و تمامی متغیرهای فوق بر تحول جامعه اطلاعاتی ایالات متحده تأثیرگذار بوده‌اند. **واژگان کلیدی:** انقلاب سایبری، تحول سازمانی، تروریسم نوین، ساختار نظام بین‌الملل، یازده سپتامبر.

mjamshidi@ut.ac.ir

* استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)

** دانشجوی دکتری مطالعات آمریکای شمالی دانشگاه تهران

مقدمه

تحولات جامعه اطلاعاتی ایالات متحده در قرن بیست و یکم، تحولاتی انقلابی و فارغ از تغییرات متداول رخ داده در تاریخ شکل‌گیری آن بوده است. شاید تنها تحول عظیم مشابه را بتوان تغییرات رخ داده پس از حمله پل‌ها بر دانست. در حال حاضر و با احتساب دو عضو جدیدی که پس از سال ۲۰۰۱ به جمع دیگر سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا پیوسته‌اند (مرکز تحلیل اطلاعات و مدیریت حفاظت از زیرساخت‌ها در وزارت امنیت داخلی و دفتر اطلاعات امنیت ملی در وزارت دادگستری)، تعداد اعضای جامعه اطلاعاتی آمریکا به شانزده عضو رسیده است.

فرایندهای بازسازی و اصلاح جامعه اطلاعاتی آمریکا منشأ تأسیس و تشکیل ساختارهای نوین اطلاعاتی با تمرکز محوری بر امنیت داخلی و سرزمینی آمریکا شده‌اند. تأسیس وزارتخانه جدیدی در کابینه فدرال با نام «وزارت امنیت داخلی» با بیش از ۱۸۰ هزار کارمند در دسامبر ۲۰۰۲، یکی از ملموس‌ترین این تغییرات است. تأسیس این وزارتخانه، مهم‌ترین اقدام اصلاحی در جامعه اطلاعاتی آمریکا از زمان تشکیل آن در سال ۱۹۴۷ به‌شمار می‌آید. مهم‌ترین وظیفه این وزارتخانه، کاهش آسیب‌پذیری ایالات متحده در برابر تروریسم و شناسایی، جلوگیری و واکنش به اقدامات تروریستی است.

سازمان اف.بی.آی نیز در میان سایر سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا که قبل از اصلاحات وجود داشتند تأثیر زیادی را در جریان اصلاحات و تغییرات پذیرفت. اف.بی.آی به‌عنوان مهم‌ترین سازمان انتظامی و پلیسی آمریکا از همان لحظات اولیه حوادث ۱۱ سپتامبر به‌علت شکست اطلاعاتی و ناکامی در شناسایی و مقابله با این حوادث مورد اتهامات فراوانی قرار گرفت (Blidaru, 2003: 8).

سازمان اطلاعات مرکزی (سیا) نیز در اقدامات اصلاحی دچار تغییراتی گردید. در پی انتقادات گسترده از عملکرد سیا در خصوص مقابله با حوادث ۱۱ سپتامبر و به‌ویژه نادیده‌گرفتن اخباری که در خصوص احتمال حمله تروریستی القاعده به آمریکا وجود داشته است و نقش ضعیف آن در تهیه اطلاعات مورد نیاز برای حمله به عراق، برخی از اعضای کنگره، سیاستمداران و روزنامه‌نگاران خواستار اصلاحات بنیادین و گسترده در این سازمان شدند. تحت این فشارها، در سوم ژوئن ۲۰۰۴ جورج تنت، رئیس سیا استعفا کرد و بالاخره در دوم

اوت ۲۰۰۴، رئیس‌جمهور آمریکا براساس نتایج بررسی کمیسیون تحقیق ۱۱ سپتامبر اعلام کرد که اقدامات جدیدی برای تقویت توانمندی‌های آمریکا در مبارزه با تروریسم اجرا می‌شود. در پی این مباحث، پست جدید «مدیر اطلاعات ملی» که مسئولیت کل جامعه اطلاعاتی را برعهده دارد، شکل گرفت. تأسیس این پست تأثیر درخور توجهی بر سیا داشت. براساس قانون امنیت ملی ۱۹۴۷ که تا قبل از این رسمیت داشت، رئیس سیا مسئولیت جامعه اطلاعاتی را نیز برعهده داشت و از یک موقعیت استثنایی در میان سایر سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا برخوردار بود؛ اما از این پس سیا نیز یکی از اعضای جامعه اطلاعاتی مانند دیگر اعضا و با وظایف تخصصی و کاملاً مشخص خواهد بود (Blidaru, 2003: 10).

در نمودار موجود در ضمیمه یک به تغییرات ایجاد شده در ساختار جامعه اطلاعاتی ایالات متحده اشاره شده است. در مجموع، می‌توان گفت که ۱۵ سال ابتدایی قرن بیست و یکم دوره‌ای از تغییر و تحول گسترده و عمیق در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده آمریکا بوده است که محرک اصلی پژوهش حاضر به شمار می‌رود. بدین ترتیب مسئله الهام بخش این پژوهش یافتن دلایل و علت‌های تحول در جامعه اطلاعاتی آمریکا در قرن بیست و یکم است. همچنین؛ در پاسخ به سؤال فوق «تروریسم نوین» به‌عنوان فرضیه اصلی و «تغییر نظام بین‌الملل» و «انقلاب سایبری» به‌عنوان فرضیات رقیب، عامل تحول جامعه اطلاعاتی ایالات متحده در قرن بیست و یکم در نظر گرفته شده‌اند.

از آنجا که طی نزدیک به ۴ دهه گذشته، آمریکا همواره یکی از دگرهای جمهوری اسلامی ایران بوده است و نظام جمهوری اسلامی بیشترین احساس تهدید را از ناحیه این کشور داشته است؛ شناخت دلایل تحولات نهادهای اطلاعاتی این کشور، می‌تواند زمینه‌ای برای بازشناسی اقدامات آتی این کشور علیه منافع جمهوری اسلامی ایران را فراهم آورد. تحولاتی که خود بیانگر دغدغه‌های امنیتی و سیاست‌گذاری خارجی و داخلی ایالات متحده نیز می‌باشند. این پژوهش، با بررسی آثار متعدد موجود در این زمینه، از جمله کتاب سیاست و حکومت (میرمحمدی و محمدی‌لرد، ۱۳۸۷)، کتاب «امنیت سایبری و وابستگی جهانی: بحران چیست؟» نوشته دیو کلمنته^۱ (Clemente, 2013) و مقالات و کتب مرتبط دیگر، سعی داشته

است تا با ایجاد یک چارچوب علمی و استفاده از روش پژوهشی «تحلیل فرضیات رقیب» به بررسی متغیرهای بین‌المللی مؤثر بر تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا بپردازد.

الف. چارچوب نظری

برای ورود به بحث «علل تحول سازمانی» لازم است ابتدا نگاهی به نظریه‌های «تحول در سازمان‌ها» و «شاخص‌های تحول سازمانی» داشته باشیم سپس به عوامل مؤثر بر تحول سازمان‌های اطلاعاتی ایالات متحده بپردازیم.

گارت مورگان (Morgan, 1997) برای ارائه مفهوم و برداشت کاملی از سازمان‌ها، استعاره‌های هشت‌گانه‌ای را در چارچوب جدول ذیل توضیح داده است.

جدول ۱. استعاره‌های هشت‌گانه گارت مورگان

هدف / تمرکز	استعاره	هدف / تمرکز	استعاره
تولید و ذخیره‌سازی دانش	مغز	دستیابی به حداکثر بهره‌وری	ماشین
تعادل و انعطاف	بی‌نظمی - نظم	حفظ حیات	موجود زنده
آموزش مداوم	یادگیری	به‌دست آوردن کنترل	نظام سیاسی
تحرك و اثربخشی بیشتر	شبکه	ترویج ارزش‌ها	فرهنگ

مورگان معتقد است، سازمان به‌مثابه ماشین، با هدف دستیابی به حداکثر بهره‌وری، کارگران را در چارچوب سفت و سختی قرار داده و نظارت دقیقی بر آنها اعمال می‌کند. اگر سازمان به موجود زنده تشبیه شود، هدف آن حفظ حیات و تطبیق با شرایط محیطی است و خلل در یک عضو ناکارآمدی در دیگر اعضا را به دنبال دارد. در تشبیه سازمان‌ها به نظام سیاسی، کنترل قدرت و اعمال آن هدف اصلی است و در تشبیه فرهنگ، اصل اساسی تمایز بین سازمان با محیط بیرونی، تشابه یا تعارض فرهنگی است. در به‌کارگیری استعاره سازمان به‌عنوان مغز، مورگان اشاره می‌کند که تمامی امور سازمان نیاز به تصمیم‌گیری و تصمیم‌گیری نیاز به تولید اطلاعات دارد. در نظریه بی‌نظمی - نظم، اعتقاد بر این است که سازمان باید ضمن خودگردان بودن، انعطاف لازم را از خود در برابر ناملازمات نشان دهد. نظریه یادگیری نیز که تمرکز اصلی آن بر آموزش مدام می‌باشد، اعتقاد دارد که برای افزایش بهره‌وری، ضمن شناخت

صحیح پیرامون، می‌بایست روش‌های آموزشی فراگیر را برای انطباق با شرایط جدید به‌کار بست. در نظریه شبکه، سازمان‌های جدید بر خلاف سازمان‌های خطی قدیمی، از استقلال نسبی برخوردار بوده و با تحرک زیاد عمل می‌نمایند (Morgan, 1997).

نقص وجود یک نظریه که بتواند تحول سازمان‌های امنیتی را توضیح دهد، با افزایش ظرفیت سازمان‌ها در مقابل استعاره‌های مختلف مد نظر مورگان، مضاعف شده است. در هر صورت هنگامی که سازمان‌ها دچار تحول می‌شوند، افراد دیدگاه‌های مختلفی در خصوص این تغییرات ارائه می‌کنند. در مجموع چهار نوع از نظریه‌های فرایند تغییر و تحول سازمانی به این ترتیب شناخته شده است: ۱. تکامل؛ ۲. چرخه حیات؛ ۳. دیالکتیک؛ ۴. حکمت علل غایی. جدول ۲ نشان می‌دهد که چگونه ویژگی‌های مختلف نظریه‌های سازمان که در بالا توضیح داده شد در برابر این چهار نوع نظریه مطابقت پیدا می‌کنند (Dibella, 2013: 16).

جدول ۲. نظریه‌های تکامل سازمانی

نوع	استعاره	سطح	پیشرفت
تکامل	* ماشین * مغز	انطباق	تجمعی
چرخه حیات	* موجود زنده * فرهنگ	رشد در طول زمان	مرحله‌ای
دیالکتیک	* نظام سیاسی	سنتز	تقلید
علل غایی	* بی‌نظمی-نظم * یادگیرنده * شبکه	همکاری	حرکت به‌سوی هدف

نظریه‌های چرخه حیات، بر روی توسعه سازمانی بر اساس تغییرات ناشی از رشد آلی، تمرکز می‌کنند. تغییری که ناشی از تغییرات خارجی یا محیطی یا عوامل داخلی است، تغییر یک نتیجه اجتناب‌ناپذیر از زمان و تجربه است و فرایندهای تغییر، خطی و برگشت‌ناپذیر هستند. همچنین اهداف ممکن است با گذشت زمان تغییر کنند و دوره‌های جدید تغییر، اصلاح یا تغییر را ایجاد نمایند (Dibella, 2013: 16).

در نظریه‌های علل غایی، سازمان‌ها هدف محور حرکت می‌کنند. اینکه هدف سازمان چیست و چگونه باید به آن رسید در این نظریه‌ها اهمیت اصلی را دارد. بر اساس این نظریه، با گذشت زمان اهداف تغییر می‌کنند و دوره‌ای از تغییر و اصلاح ضروری می‌گردد.

یکی دیگر از نظریه‌های تحول سازمانی، نظریه‌های تکامل می‌باشند. از آنجایی که این نظریه‌ها برای توصیف توسعه گونه‌های جانوری استفاده شده است، می‌توان از آن برای طبقه‌بندی تغییرات سازمانی نیز استفاده کرد. بر اساس نظریه تکاملی تغییر، رقابت برای منابع و سازگاری بین خصوصیات داخلی و خارجی سازمان تشدید می‌شود. تغییر به صورت تجمعی و پیشرفته است؛ زیرا سازمان‌ها سازگارتر و سازگارتر می‌شوند.

چهارمین و آخرین نوع نظریه تغییر، دیالکتیک است. مفهومی هگلی از تغییر که بر اساس درگیری مدام بین تز و آنتی تز و تغییر برای رسیدن به سنتز می‌باشد. شرایط جدید داخلی و خارجی با وضعیت موجود در سازمان به ستیزه برخواسته و نهایتاً در پایان این درگیری وضعیت جدید که لزوماً وضعیت بهتری نیست، ایجاد می‌شود (Dibella, 2013: 17). در مقام جمع‌بندی این بحث باید اشاره نمود که هر یک از چهار نظریه تحول سازمان، بر ابعاد خاصی از تحول در سازمان‌ها تأکید می‌کنند. در جدول ذیل به این ابعاد اشاره شده است.

جدول ۳. نظریه‌ها تحول، ابعاد و نتایج آنها

نوع	ابعاد تحول	نتیجه تحول
تکامل	تحول در ارتباطات و تصمیم‌گیری	تحول ساختاری
چرخه حیات	تحول در تمامی زیرسیستم‌ها	تحول ابزاری
دیالکتیک	تحول در نحوه کنترل قدرت	تحول همه‌جانبه
حکمت علل غایی	تحول در اهداف	تحول مأموریت‌ها

ب. شاخص‌های تغییر و تحول در سازمان‌های اطلاعاتی

بر اساس اشارات قبلی، شاخص‌های تحول در سازمان‌های اطلاعاتی شامل، تغییر و تحول در سه بعد ساختاری، مأموریتی و ابزاری می‌گردد.

۱. تغییر در ساختار جامعه اطلاعاتی: بر اساس نظریه‌های مدیریت، هر نوع دگرگونی در شیوه سازماندهی و اداره یک نهاد ممکن است نوعی تحول ساختاری به شمار آید و از این رو، تحول نظام مدیریتی سازمان‌های اطلاعاتی نیز یکی از شاخص‌هایی است که بیانگر دگرگونی در این نهادها می‌باشد.

۲. **تغییر در اهداف و اولویت‌ها:** یکی دیگر از شاخص‌های تحول نهادهای اطلاعاتی تغییر در اهداف و اولویت‌های اطلاعاتی است. با دگرگونی و تغییر در محیط بیرونی مانند بروز تهدیدات نوین امنیتی علیه دولت‌ها، ظهور بازیگران امنیتی جدید، همچنین پیشرفت‌های فناوری، سازمان‌های اطلاعاتی نیز راهبردها و سیاست‌های خود را دگرگون کرده و خود را با شرایط روز تطبیق می‌دهند (Krahman, 2005: 5).

۳. **دگرگونی در ابزارها و روش‌های اطلاعاتی:** شاید بتوان گفت که حرفه‌ای‌ترین تحول در فعالیت‌های اطلاعاتی، دگرگونی ابزارها و شیوه‌های جمع‌آوری و کنترل اطلاعات است. کسب اطلاعات از پدیده‌های مد نظر سپس کنترل آنها، به‌طور سنتی مبتنی بر عوامل انسانی بوده است. این درحالی است که روش‌ها و ابزارهای جمع‌آوری و کنترل سوژه‌های اطلاعاتی در قرن بیستم، به یمن پیشرفت‌های چشمگیر در فناوری به‌شدت دگرگون شده و به‌سمت استفاده از ابزارهای فنی سوق یافته است. در واقع با اختراع تجهیزاتی مانند رادیو، دوربین عکاسی، تلفن و فناوری‌های پیشرفته‌تری مانند ماهواره و اینترنت، کنترل و جمع‌آوری اطلاعاتی هرچه بیشتر از تکیه بر عامل انسانی فاصله گرفته است (Gill et al, 2009: 4-16).

بررسی، تحولات اخیر جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، نشان می‌دهد که این تحولات در سه سطح برشمرده، یعنی «ساختار»، «اهداف و مأموریت‌ها» و «ابزار و شیوه‌ها» روی داده است و بر این اساس، نزدیک‌ترین چارچوب نظری برای توجیه انجام تحول جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، نظریه تحول دیالکتیک می‌باشد. در ادامه پژوهش به بررسی علل تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا پرداخته می‌شود.

شایان ذکر است از آنجا که نقطه تمرکز در این پژوهش «دلایل بین‌المللی تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا» می‌باشد، این پژوهش به مسائل داخلی سازمان‌های اطلاعاتی و آن دسته از عوامل ملی که موجب تغییر و تحول در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده در قرن بیست و یکم شد، نپرداخت. اما همان‌گونه که در کتاب «سیاست و اطلاعات» (میرمحمدی و محمدی‌لرد، ۱۳۸۷) آمده است یکی از دلایل مهم در تحول سازمان‌های اطلاعاتی مسائل ملی و داخلی این سازمان‌ها می‌باشد. بر همین اساس، در ادامه به نقش سه متغیر «تروریسم»، «تغییر نظام

بین‌المللی» و «انقلاب سایبری» در تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا و تأثیرات آنها بر ساختار، اهداف و ابزار این جامعه اطلاعاتی می‌پردازیم.

ج. تروریسم و تحول در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده

بررسی اسناد نشان می‌دهد که نقطه آغازین و بهانه اصلی همه پیشنهادها و اقدامات اصلاحی اخیر در جامعه اطلاعاتی آمریکا، برهه زمانی پس از حوادث ۱۱ سپتامبر و در حقیقت نقطه عطف ظهور تروریسم نوین بوده است. هرچندکه گفتمان اصلاحات در حوزه اطلاعات، همواره در ایالات متحده وجود داشته است، بررسی تاریخچه این گفتمان نیز نشان می‌دهد که هیچ‌گاه در تاریخ اطلاعات آمریکا چنین موج عظیمی از انتقادات متوجه سازمان‌های اطلاعاتی نبوده است. فقط برهه زمانی که بیل گرتز در کتاب خود آن را با دوران حوادث ۱۱ سپتامبر مقایسه کرده، زمان وقوع حمله پرل هاربر در سال ۱۹۴۱ است که نقطه آغازین تشکیل جامعه اطلاعاتی آمریکا نیز به‌شمار می‌رود.

نگاهی اجمالی به گزارش کمیسیون ۱۱ سپتامبر، گزارش کمیته مشترک تحقیق کنگره از فعالیت‌های اطلاعاتی آمریکا، قانون اصلاح اطلاعات، استراتژی‌های امنیت ملی آمریکا در سال‌های گذشته، قانون امنیت سرزمینی و دیگر اسناد و قوانین منتشرشده از سوی دولت ایالات متحده نشان می‌دهد که نام تروریسم بدون استثنا، در مقدمه همه این اسناد به‌عنوان یکی از دلایل تشکیل این کمیسیون‌ها و تصویب قوانین آمده است (Best, 2003: 19-20).

البته واضح‌ترین دلیل بر تأثیر محوری تروریسم بر جامعه اطلاعاتی و تغییرات اخیر آن، تشکیل وزارت امنیت داخلی است که بلافاصله بعد از این حوادث و برای مقابله با تهدیدات تروریسم تشکیل شد. این وزارتخانه از همان ابتدا با داشتن وظایف اطلاعاتی و تحلیلی در حوزه تروریسم در سرزمین آمریکا، به عضویت جامعه اطلاعاتی نیز درآمد و با برعهده‌گرفتن سوابق ضدتروریستی که در سازمان‌های اطلاعاتی مختلف پراکنده بود، تقسیم وظایف جدیدی را در سطح جامعه اطلاعاتی ایجاد کرد. دلیل دیگری که تأثیر تروریسم بر اصلاحات جامعه اطلاعاتی را توضیح می‌دهد، تشکیل پست جدید «مدیر اطلاعات ملی» است. این پست به پیشنهاد کمیسیون تحقیق ۱۱ سپتامبر و کمیته اطلاعاتی کنگره و برای ایجاد هماهنگی بیشتر میان

سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا ایجاد شد. کمیته تحقیق براین نظر بود که جامعه اطلاعاتی آمریکا هماهنگی لازم برای اقدام گروهی علیه تهدیدات جدید آمریکا در قرن جدید را ندارد و باید این پست با هدف ایجاد هماهنگی و کارایی بیشتر این سازمان‌ها و با اختیارات گسترده تشکیل شود. بنابراین می‌توان گفت که تشکیل این پست که به‌طور بنیادین، فرایند و ساختار مدیریتی جامعه اطلاعاتی را دگرگون کرد نیز ناشی از حوادث ۱۱ سپتامبر بوده است. تطابق پیشنهادهای کمیته اطلاعاتی کنگره و کمیسیون ۱۱ سپتامبر با تحولات صورت‌گرفته در جامعه اطلاعاتی آمریکا که نشان‌دهنده تأثیر مضاعف تروریسم نوین در تحول جامعه اطلاعاتی ایالات متحده است به شرح ذیل می‌باشد (The U.S. Senate Select Committee on Intelligence, 2002 & The 9/11 Commission Report: Executive Summary, 2002).

جدول ۴. تأثیر ۱۱ سپتامبر بر تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا

تغییرات در جامعه اطلاعاتی آمریکا از نظر ساختار و کارکرد	پیشنهاد‌های کمیته اطلاعاتی کنگره و کمیسیون ۱۱ سپتامبر
پست مدیر اطلاعات ملی براساس قانون اصلاح اطلاعات سال ۲۰۰۴ تشکیل شد.	هماهنگ‌کردن اقدامات سازمان‌های عضو جامعه اطلاعاتی، با ایجاد پست جدید مدیر اطلاعات ملی
مرکز ملی ضدتروریسم براساس قانون اصلاح اطلاعات، زیر نظر مدیر اطلاعات ملی و دفتر اجرایی رئیس‌جمهور در مدیریت اطلاعات ملی تشکیل شد.	هماهنگ کردن اطلاعات استراتژیک و طرح‌های عملیاتی برای مبارزه با تروریسم، با ایجاد مرکز جدید مبارزه با تروریسم
دفتر اطلاعات مشترک در مدیریت اطلاعات ملی ایجاد شد.	اشتراک اطلاعات ضدتروریستی میان اعضای جامعه اطلاعاتی، با ایجاد شبکه اطلاعات مشترک
چهار معاونت جمع‌آوری، تحلیل، مدیریت و نیازمندی‌های مشتریان در مدیریت اطلاعات ملی تشکیل شد.	مدیر اطلاعات ملی باید دارای سه معاونت اطلاعات خارجی، اطلاعات دفاعی و امنیت سرزمین باشد.
باتوجه‌به اولویت یافتن مبارزه با تروریسم، تروریسم کشتارجمعی و کشورهای حامی آنها در سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا، مراکز ضدتروریسم ملی، ضدتکنیر سلاح ملی، مأموریت ایران و مأموریت کره شمالی در مدیریت اطلاعات ملی ایجاد شد.	اهداف و اولویت‌های سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا که به‌جای‌مانده از تهدیدات دوران جنگ سرد است، باید تغییر کند.
دفتر اطلاعات مالی و تروریسم در دفتر اطلاعات و تحقیقات وزارت خزانه‌داری و نیز بخش تعقیب منابع مالی تروریسم در مدیریت ضداطلاعات و ضدتروریسم اف.بی.آی ایجاد شد.	برنامه‌های ردیابی پشتیبانی‌های مالی تروریسم بین‌المللی باید گسترش یابد.

با دقت در جدول فوق و با در نظر گرفتن شاخص‌های تحول در سازمان‌های اطلاعاتی؛ تأثیر شدید متغیر «تروریسم» بر تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا در دو بعد ساختار و اهداف نمایان می‌شود.

د. تغییر نظام بین‌الملل و تحول در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده

بسیاری از تحولات سازمان‌های اطلاعاتی، هم‌زمان یا بعد از تحولی بین‌المللی همچون جنگ‌های جهانی که منجر به دگرگونی‌های درخور توجه در ساختار بین‌المللی شده‌اند، به وقوع پیوسته است. مطالعات اولیه درباره سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی آمریکا نیز این مورد را تصدیق می‌کند؛ چراکه اساساً پیدایش سازمان‌های اطلاعاتی محصولی از جنگ و جنگ نیز به‌نوبه خود موجب تحول نظام بین‌الملل است. تاریخچه جامعه اطلاعاتی آمریکا نشان می‌دهد که اساساً سازمان‌های اطلاعاتی این کشور، محصول جنگ جهانی دوم و مهم‌ترین عامل تحول در سیستم بین‌المللی بوده‌اند. از طرف دیگر، فراز و نشیب‌های سازمانی این نهادها نیز به‌شدت به حوادث بین‌المللی مانند بحران کره، بحران موشکی کوبا، جنگ سرد و فروپاشی شوروی وابسته بوده است. ظهور نظام تک‌قطبی پس از فروپاشی شوروی و شکل‌گیری قدرت بلامنزاع آمریکا در عرصه روابط بین‌الملل سبب شد که به دلیل متوازن نبودن قدرت، شکل تهدیدات علیه آمریکا به صورت نامتقارن ظهور کند که یکی از نمونه‌های آن، حادثه ۱۱ سپتامبر بود.

این موارد سبب شد که یکی از متغیرهای پژوهش حاضر، تغییر در نظام بین‌الملل باشد و به این مسئله پرداخته شود که «آیا دگرگونی در نظام بین‌الملل به‌گونه‌ای بوده است که بتوان آن را عامل تغییرات ایجادشده در جامعه اطلاعاتی آمریکا به‌شمار آورد؟»

اگر مبنای بحث را رئالیسم ساختاری قرار دهیم، نظام بین‌الملل براساس سه مؤلفه تعریف می‌شود که عبارت‌اند از: اصل سازمان‌دهنده، کارکرد واحدها و توزیع توانمندی میان واحدها. از آنجایی که براساس نظریه رئالیسم ساختاری، اصل سازمان‌دهنده نظام بین‌الملل، آنارشی می‌باشد، تغییر در این نظام نیز به تغییر این اصل (آنارشی) بستگی دارد و تا زمانی که این اصل بر مدار آنارشی می‌گردد، نظام بین‌الملل متحول نخواهد شد. در این نظریه، تمایز کارکردی در میان واحدهای تشکیل‌دهنده نظام بین‌الملل نیز وجود ندارد و کارکرد همه واحدها تأمین بقا و

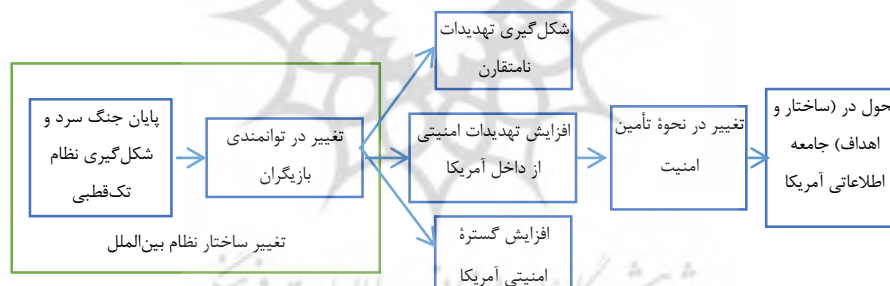
امنیت‌جویی است. براساس این نظریه، در نظام آنارشیک، هیچ تغییری در کارکرد واحدها اتفاق نمی‌افتد. وجه تمایز واحدهای تشکیل‌دهنده نظام میزان برخورداری آنها از توانمندی‌هاست. در واقع توانمندی واحدها میزان توان و قدرت آنها را در تأمین امنیت در برابر بازیگران دیگر مشخص می‌کند. بنابراین از آنجایی که آنارشی در نظام بین‌الملل جاری است و در تمایز واحدهای تشکیل‌دهنده آن تغییری رخ نمی‌دهد؛ این توزیع توانمندی‌هاست که تغییرات نظام بین‌الملل را توجیه می‌نماید (Waltz, 1979: 79). بنابراین تغییر در توانمندی‌ها، موجب تغییر در ساختار نظام و تغییر در ساختار نظام موجب تغییر در نحوه تأمین امنیت است. بر همین اساس، تحول نظام بین‌الملل ناشی از تغییر سطح توانمندی بازیگران مختلف و اثرگذار بر تمهیدات امنیت‌زاست.

شرایط حاکم بر نظام بین‌الملل، تحت تأثیر هژمونی آمریکا شرایط ویژه‌ای پیدا نموده است. در طول تاریخ کمتر شرایطی را سراغ داریم که در آن تک قدرت حاکم، توانسته باشد، چارچوب‌های فرهنگی یکسان و مطلوبی را به این اندازه در سطح جهان نهادینه کرده باشد. مطلوب از آن جهت که معیارهای اقتصادی بین‌المللی و قواعد فرهنگی غالب منبعت از اقتصاد و فرهنگ آمریکا مورد پسند تعداد درخور توجهی از بازیگران نظام بین‌الملل قرار گرفته است. به باور بسیاری از تحلیلگران بین‌المللی، این روند تک قطبی شدن نظام بین‌الملل که پس از فروپاشی شوروی آغاز شد، با حملات تروریستی یازده سپتامبر شدت مضاعفی یافت.

هرچند که بعدازجنگ سرد، ساختار نظام بین‌الملل و توزیع توانمندی واحدها تغییر کرد، هنوز نظم جانشین تثبیت نشده است و گرایش‌های متفاوتی در میان واحدها برای شکل‌گیری نظامی خاص وجود دارد. براساس مفروضات واقع‌گرایی ساختاری، واحدهای قدرتمندتر تأثیر بیشتری در نوع نظم جانشین خواهند داشت و این نظم، بیشتر با منافع و ارزش‌های این واحدها منطبق خواهد شد. والتز می‌گوید «همان‌طور که ساختار بر واحدها تأثیر می‌گذارد، واحدها نیز می‌توانند متناسب با قدرتشان بر ساختار مؤثر باشند» (دوئرتی و فالتزگراف، ۱۳۷۶: ۱۹۸). بدین ترتیب هرچند به نظر می‌رسد که ایالات متحده به‌عنوان توانمندترین واحد نظام بین‌الملل، باید نقش مؤثرتری در این موضوع داشته باشد و نظم نوین براساس منویات این کشور شکل بگیرد؛ اما بی‌توجهی به مزیت ناشی از شرایط جدید ایجادشده برای رقبا و توزیع توانمندی‌های جدید در میان بازیگران دیگر ممکن است برای ایالات متحده مشکل‌آفرین باشد.

در حقیقت؛ پایان جنگ سرد تغییر عمده‌ای در ماهیت تهدیدات خارجی برای امنیت آمریکا به همراه داشت. نگرانی اصلی آمریکا، دیگر حمله نظامی ویرانگری از خارج نبود؛ بلکه حملات خطرناک‌تری بود که امکان داشت در داخل آمریکا انجام شود. تهدیدات کنونی از نظر این کشور، با دو رویکرد سلبی و ایجابی حالت نامتقارن دارند؛ به طوری که هم متضمن تأمین اقتدار مخالفان در ابعاد سیاسی و امنیتی و هم مانع رشد و پیشرفت آمریکا و کاهش ضریب امنیت ملی این کشورند (هادیان، ۱۳۸۴: ۴۸).

وقوع حملات غافلگیرانه تروریستی ۱۱ سپتامبر موجب شد ایالات متحده برای مقابله با تهدیدات نامتقارن، طرح تغییر ساختار جامعه اطلاعاتی خود را با تأکید بیشتری بر تهدیدات نامتقارن و تروریسم کشتارجمعی در دستورکار خود قرار دهد. با توجه به موارد ذکر شده، یکی از علل تغییر ساختار جامعه اطلاعاتی آمریکا را می‌توان تغییر ماهیت تهدیدات علیه آمریکا به واسطه تغییر در قواعد نظام بین‌الملل دانست. در نمودار زیر نحوه اثرگذاری تغییر نظام بین‌الملل بر تحول ساختاری و اهدافی جامعه اطلاعاتی آمریکا نشان داده شده است.

ه. انقلاب سایبری و تحول در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده

کارشناسان امور اطلاعاتی، تأثیر انقلاب سایبری و گسترش تصاعدی شبکه‌های اجتماعی بر سازمان‌های اطلاعاتی را با دو رویکرد فرصت‌محور و تهدیدمحور بررسی می‌نمایند. مسلماً تأثیرپذیری جامعه اطلاعاتی ایالات متحده در مقایسه با سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های اطلاعاتی از این فضا بیشتر است (Dozier, 2011). شاید در نگاه اول جنبه فرصتی این تحولات برای ایالات متحده بیشتر باشد و فناوری‌های روز توانایی جمع‌آوری و اشراف اطلاعاتی ایالات متحده را

افزایش داده‌باشد؛ اما وقایع رخ داده در سالیان گذشته، بیانگر روبروشدن ایالات متحده با معضل امنیت سایبری بوده است؛ چراکه بخش‌های مختلف این کشور معمولاً اولین مراکزی در سطح بین‌الملل هستند که بر بستر اینترنت و فضای سایبر قرار می‌گیرند که این خود معضل امنیتی درخور توجهی را برای جامعه اطلاعاتی ایالات متحده ایجاد کرده است. هر دوی این رویکردها، تأثیرات ویژه‌ای بر جامعه اطلاعاتی ایالات متحده داشته‌اند که در ادامه به آنها اشاره می‌گردد:

۱. رویکرد فرصت محور و تحول ابزار جاسوسی

پنج منبع اصلی یا روش جمع‌آوری در دستگاه‌های اطلاعاتی وجود دارد: ۱. اطلاعات علائم یا سیگنیت؛^۱ ۲. اطلاعات حاصل از سنجش و نشان‌خوانی (ماسینت)؛^۳ ۳. اطلاعات منابع انسانی یا هیومینت؛^۴ ۴. اطلاعات منابع آشکار یا اسینت؛^۵ ۵. اطلاعات ژئوفضایی (ODNI, 2009: 12).

بدیهی است که جامعه اطلاعاتی آمریکا برای جمع‌آوری اطلاعات از اهداف خود حداقل در ۴ شیوه مذکور (به‌غیر از جمع‌آوری از طریق منابع انسانی) از بسترهای فنی استفاده می‌کند. بسترهایی که با پیشرفت‌های نوین قابلیت‌هایی به مراتب بیشتر از قبل پیدا کرده که پیش از این جزو آرزوهای دستگاه‌های اطلاعاتی بوده‌اند. در درک بهتر این موضوع باید توجه داشت که معمولاً پیشرفت‌های جدید در حوزه فناوری زمانی تجاری شده و در معرض استفاده عموم قرار می‌گیرد که سازمان‌های امنیتی و نظامی نسخه به روزتر و قوی‌تری از آن فناوری را در اختیار داشته باشند.

در خصوص شیوه جمع‌آوری از طریق «منابع انسانی» نیز، میرابراهیم صدیق در مقاله‌ای با عنوان «انقلاب سایبری و تحول در پدیده جاسوسی» چنین نتیجه‌گیری می‌نماید:

«یکی از نتایج انقلاب سایبری، فرارفتن جاسوسی از بُعد زمان و مکان است. بدین معنا، انقلاب سایبری چنان شرایط را تغییر داده که عملاً امکان جاسوسی از هر مکان و در هر زمانی مهیا شده است. این در شرایطی است که در جاسوسی سنتی، محدودیت‌های زمانی و مکانی همیشه مشکل اساسی و جدی بودند. بدین ترتیب، انقلاب سایبری، گستره جاسوسی را در ابعاد مختلف شدت بخشیده است.» (صدیق، ۱۳۹۵: ۹۰)

بخشی از بهره‌برداری جامعه اطلاعاتی آمریکا به‌ویژه دو سازمان NSA و CIA از تجهیزات فنی پیشرفته، برای جمع‌آوری اطلاعات و انجام عملیات همچون، جاسوسی از ایمیل‌ها، مکالمات، پیامک‌ها توسط NSA بدون داشتن حکم قضایی برنامه‌شناسایی ردیابی تعقیب‌کنندگان افسران آمریکایی، هواپیماهای بدون سرنشین، تجهیزات شنود اینترنت بین‌الملل و... در افشاگری‌های اسنودن رسانه‌ای شده است (Greenwald, 2013).

۲. رویکرد تهدید محور و سیاست‌های بازدارنده

آسیب‌های ناشی از حملات سایبری می‌تواند با فراتر از سیستم اطلاعاتی بگذارد که اساساً تأثیرپذیر از حملات هستند؛ زیرا حوزه‌های زیادی از زندگی مردم وابستگی شدید به سیستم‌های اطلاعاتی مدرن دارند. به‌عنوان مثال آمریکا به شبکه‌های اطلاعاتی از جمله شبکه اطلاعات جهانی برای اجرای عملیات جنگی عصر حاضر وابسته است. بسیاری از مؤسسات شهری، زیرساخت‌ها و خدمات ویژه دولت نیز وابستگی شدیدی به اینترنت و سایر شبکه‌های اطلاعاتی دارند. یک حمله به بخش آسیب‌پذیر ممکن است سایر بخش‌ها را نیز با خطرات جدی روبرو سازد (کرامر، استار، منتز، ۱۳۹۴: ۳۱۴).

بر اساس اظهار نظرات مقامات آمریکایی و اسناد منتشر شده، واکنش ایالات متحده در قبال تهدیدات سایبری، واکنشی نظامی، پیش‌دستانه و سخت خواهد بود. بازدارندگی حملات سایبری در برخی اسناد مربوط به راهبرد آمریکا مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. راهبرد ملی برای امنیت فضای سایبری که در فوریه ۲۰۰۷ توسط کاخ سفید و در پاسخ به چشم‌انداز تهدیدات روزافزون سایبری مطرح شد سه هدف عمده را در سر داشت: بازدارندگی حملات سایبری، کاهش آسیب‌پذیری آمریکا^۱ در قبال این حملات و تقلیل آسیب^۲ و زمان بازیابی. این راهبرد می‌گوید که واکنش آمریکا در برابر تهدیدات سایبری نمی‌تواند محدود به تعقیب قانونی جرایم فضاها سایبری بوده و اینکه آمریکا حق واکنش به شیوه مناسب را دارد.

-
1. Reduce U.S Vulnerability
 2. Minimize Damage

مرور دفاعی فصلی^۱ سال ۲۰۰۶ به سه موضوع سرعت عمل، قابلیت واکنش و تسلط در میدان جنگ اشاره دارد و راهنمای مفیدی برای برخورد با حملات سایبری ارائه می‌دهد. در بخشی از آنکه به دفاع از میهن اشاره شده است، چنین آمده است که مردم، قلمرو، زیرساخت‌ها و دارایی‌های فضایی آمریکا بیش از پیش آسیب‌پذیر شده‌اند و این آسیب‌پذیری نه تنها به واسطه سلاح‌های کشتار جمعی، بلکه حملات الکترونیکی یا سایبری نیز می‌باشد. سایر اسناد رسمی امنیتی ایالات متحده نیز نشان می‌دهد که خطرات ناشی از حملات بالقوه سایبری به شکل رسمی و در راستای نیاز به قابلیت‌های واکنش و شرایط مطلوب جلوگیری از این گونه حملات در سیاست‌های نظامی و امنیتی ایالات متحده مورد توجه واقع شده است.

جدای از تأثیر شگرف انقلاب سایبری بر ابزارهای فنی اطلاعاتی و سیاست‌های امنیتی ایالات متحده، ساختار این دستگاه‌ها نیز از این تحول عظیم در دنیای مجازی متأثر شده‌اند. «فرماندهی سایبری آمریکا»^۲ جزئی از آژانس امنیت ملی آمریکا مشهور به NSA است. فرمان تشکیل فرماندهی سایبری آمریکا توسط رابرت گیتس، وزیر دفاع آمریکا، در تاریخ ۲۳ ژوئن ۲۰۰۹ به فرماندهی استراتژیک ایالات متحده داده شد و در سپتامبر همان سال این نهاد شروع به فعالیت نمود (کرامر، استار، منتز، ۱۳۹۴: ۳۱۵-۳۱۹).

همان‌گونه که اشاره شد، تحولات ناشی از انقلاب سایبری موجب تغییرات مهمی در ابعاد مختلف سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا گردیده است. این تغییرات در ابعاد مختلف جامعه اطلاعاتی ایالات متحده از جمله ابزارها، سیاست‌ها و ساختار صورت گرفته و می‌توان گفت یکی از علل تحولات جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، انقلاب سایبری می‌باشد.

البته، به عقیده ناگتن، اثر انقلاب سایبری بر جامعه اطلاعاتی به صورت یک رویه در حال تکامل و نه یک انقلاب است (Naughton, 2012: 112). در نمودار زیر چگونگی تأثیر انقلاب سایبری بر جامعه اطلاعاتی آمریکا خلاصه شده است.

1. Quadrennial Defense Review (QDR)
2. United States Cyber Command

و. تحلیل فرضیه‌های رقیب^۱

همان‌گونه که مشاهده شد، شواهد کافی برای تأثیر هریک از فرضیات (تروریسم، تغییر ساختار نظام بین‌الملل و انقلاب سایبری) بر تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا در قرن ۲۱ وجود دارد. در بخش پایانی این پژوهش و با استفاده از روش تحلیل فرضیات رقیب (ACH) و همچنین با استفاده از پنل خبرگی و بهره‌برداری از نظرات کارشناسان، به این سؤال پاسخ می‌دهیم که کدام یک از متغیرهای برشمرده موجب تحول در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده بوده‌اند؟

در اجرای روش تحلیل فرضیات رقیب می‌بایست درخصوص گردآوری فهرست شواهد اقدام نمود. این فهرست به تمام عواملی اشاره دارد که بر قضاوت درباره فرضیات تأثیر می‌گذارد. طبق اصول این روش، شواهد محدود به شواهد و دلایل ملموس در گزارش‌ها یا شنیده‌ها نبوده و می‌توان استنباطات منطقی را نیز بدان‌ها افزود (Heuer, 2005). بر همین مبنا، شواهد و دلایل مربوط به هریک از فرضیه‌ها در ماتریس «تحلیل فرضیات رقیب» نهاده و استفاده از نظرات احصاشده از «پنل خبرگی» به تحلیل آنها می‌پردازیم.

شایان ذکر است، به جهت حجم وسیع شواهد بررسی‌شده و به جهت اختصارنویسی، صرفاً به نمونه‌ای از شواهد در جدول زیر اشاره می‌شود.

1. Analysis of Competing Hypotheses (ACH)

فرضیه ۳: انقلاب سایبری عامل اصلی تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا در قرن ۲۱	فرضیه ۲: تغییر ساختار نظام بین‌الملل عامل اصلی تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا در قرن ۲۱	فرضیه ۱: تروریسم بین‌المللی عامل اصلی تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا در قرن ۲۱	ارتباط	اعتبار	شواهد
بی‌ارتباط	بی‌ارتباط	خیلی سازگار	زیاد	زیاد	تأسیس وزارتخانه جدیدی در کابینه فدرال با نام «وزارت امنیت داخلی»
سازگار	سازگار	سازگار	متوسط	زیاد	تغییر مدیریت جامعه اطلاعاتی
بی‌ارتباط	بی‌ارتباط	سازگار	متوسط	زیاد	گزارش تحقیق مشترک سنا و کنگره
بی‌ارتباط	سازگار	خیلی سازگار	زیاد	زیاد	تدوین استراتژی مبارزه با تروریسم
بی‌ارتباط	خیلی سازگار	سازگار	زیاد	زیاد	تغییر ماهیت تهدیدات در نظام بین‌الملل
۰	۰	۰			میزان ناسازگاری

۱. تحلیل ماتریس

روش ای.سی.اچ بر ابطال‌گرایی استوار است و به همین جهت شواهد ناسازگار با فرضیات، تنها مبنای «تحلیل فرضیات» می‌باشد، بدین صورت که هریک از فرضیات که میزان ناسازگاری بیشتری داشته باشد، حذف می‌شود. آنچه در ماتریس پژوهش حاضر مشاهده می‌شود، این نتیجه است که هیچ‌یک از شواهد با هیچ کدام از فرضیات ناسازگار نیست و به همین دلیل میزان ناسازگاری در انتهای ماتریس برای هرکدام از آنها صفر شده است. این بدان معنی است که نمی‌توان هیچ‌یک از فرضیات را ناسازگار دانست و حذف نمود. برای یافتن علت مذکور و اطمینان یافتن به صحت روش و نتایج آن، لازم بود احتمالات زیر محور بررسی قرار گیرد.

۱. احتمالاً شواهد احصاشده ناقص بوده یا قدرت تشخیصی لازم را نداشته‌اند.
۲. نظرات مربوط به پندل خبرگی صحیح و منطبق بر واقع نبوده است.
۳. تمامی متغیرها بر متغیر وابسته تأثیراتی داشته‌اند و فرضیات رقیب نبوده‌اند.

برای رسیدگی به موضوع مذکور و احصا دلیل اصلی نتیجه حاصله (ناسازگار نبودن هیچ‌یک از فرضیات) از کارشناسان و متخصصین پنل خبرگی، خواسته شد تا شواهدی دیگر - علاوه بر آنچه در فصل‌های پیشین پژوهش و ماتریس بالا آورده شده است که دارای قدرت تشخیصی لازم (و اصطلاحاً ناسازگار با حداقل یک فرضیه) می‌باشد، ارائه نمایند. به‌رغم انجام بحث‌های متعدد، دلیل و شواهدی با خصوصیات مذکور یافت نشد. برای اطمینان از صحت نظرات کارشناسان، پنل خبرگی جدیدی با حضور کارشناسان دیگری برگزار شد. در جلسه دوم پنل خبرگی، کارشناسان حاضر ضمن تأیید نظرات گروه قبلی در خصوص اعتبار، ارتباط و سازگار/ ناسازگاری هریک از شواهد، در مقابل پیشنهاد ارائه شواهدی که حداقل با یک فرضیه ناسازگار باشد، به نتیجه گروه قبلی رسیدند. این بدان معنا بود که اساساً دلیل یا مدرکی دال بر رد هیچ‌یک از فرضیات وجود نداشته و در منطق این روش، «هریک از فرضیات بر متغییر وابسته تأثیری داشته‌اند».

در پایان تحلیل ماتریس مذکور این چنین نتیجه‌گیری می‌شود که هیچ شاهد یا دلیلی بر نفی تأثیر «تروریسم»، «تغییر ساختار جامعه بین‌الملل» و «انقلاب سایبری» بر «تحول جامعه اطلاعاتی آمریکا در قرن بیست و یکم» وجود ندارد و هریک از این متغیرهای مستقل بر متغییر وابسته تأثیرگذار بوده‌اند. در واقع می‌توان گفت که ماتریس تحلیل فرضیات رقیب به‌عنوان یک روش برای سنجش روایی نتایج به دست آمده از فصول قبلی، نشان می‌دهند که هر سه فرضیه تحقیق در تحول دستگاه اطلاعاتی آمریکا سهم بوده‌اند.

نتیجه‌گیری

در این بخش نتیجه بررسی تأثیر متغیرهای مستقل تحقیق بر جامعه اطلاعاتی آمریکا ذکر خواهد شد. متغیرهایی که بنا به نتیجه ماتریس ای.سی.اچ هرکدام به‌نوبه خود بر جامعه اطلاعاتی آمریکا اثرگذار بوده‌اند. اولین متغیر، تغییر نظام بین‌الملل و در نتیجه آن، تغییر ماهیت تهدیدات علیه آمریکا می‌باشد که یافته‌های این تحقیق نشان داد که بروز نوعی دگرگونی در نظام بین‌المللی در آستانه قرن بیست و یکم که منجر به تغییر در ماهیت تهدیدات علیه آمریکا بشود، موجب ظهور دگرگونی و تغییر در جامعه اطلاعاتی آمریکا گردیده است. تحقیقات این

بخش حاکی از این است که نظام بین‌الملل در اوایل دهه ۱۹۹۰ و پس از فروپاشی شوروی دگرگون شد و حالتی شبیه به تک‌قطبی گرفت. تغییر ساختار نظام بین‌الملل در این سال‌ها به شدت سیاست‌ها و ساختارهای امنیتی و اطلاعاتی آمریکا را با چالش و دگرگونی مواجه کرد. هرچند که شواهد کاملاً مستند از این تغییرات در صحنه عملی، به دلیل پنهان‌کاری اعلام نشده است و منابع در دسترس در این خصوص بسیار اندک است، می‌توان با اطمینان عنوان کرد که دگرگونی در سیاست‌ها و اهداف و اولویت‌های اطلاعاتی آمریکا بعد از فروپاشی شوروی موضوعی قطعی است. به هر حال، علت تأثیر تغییر ماهیت تهدیدات بر تحولات جامعه اطلاعاتی آمریکا را می‌توان این‌گونه بیان کرد:

- آمریکا به دلیل برتری نظامی، هدف تهدیدات نامتقارن قرار می‌گیرد.
 - با توجه به اینکه تهدیدات نامتقارن، اهداف متنوع‌تر و نامشخص‌تری را در برمی‌گیرند، بهترین شیوه مقابله، اقدامات پیشگیرانه و پیش‌دستانه علیه عاملان تهدید است.
- انقلاب سایبری یکی دیگر از متغیرهای مستقل این پژوهش بوده است. اشاره گردید که تأثیر انقلاب سایبری و گسترش تصاعدی شبکه‌های اجتماعی بر جامعه اطلاعاتی هم‌زمان عاملی فرصت‌محور و تهدیدمحور بوده است. شاید در نگاه اول جنبه فرصتی این تحولات برای ایالات متحده بیشتر باشد و فناوری‌های روز توانایی جمع‌آوری و اشراف اطلاعاتی ایالات متحده را افزایش داده باشد؛ اما وقایع رخ داده در سالیان گذشته، بیانگر روبروشدن ایالات متحده با معضل امنیت سایبری بوده است؛ چراکه بخش‌های مختلف این کشور معمولاً اولین مراکز در سطح بین‌الملل هستند که بر بستر اینترنت و فضای سایبر قرار می‌گیرند که این خود معضل امنیتی درخور توجهی را برای جامعه اطلاعاتی ایالات متحده ایجاد کرده است. در بعد فرصت‌محور به تحول ساختاری و ابزاری جامعه اطلاعاتی ایالات متحده برای جمع‌آوری اطلاعات و ایجاد اشراف فنی بر اهداف اطلاعاتی اشاره شد و به ایجاد مراکز فنی متعدد در ذیل ساختار سازمان‌های اطلاعاتی مختلف آمریکا از جمله ایجاد بخش جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات آشکار در سیا اشاره شد. در اهمیت و میزان تهدید فضای سایبری برای آمریکا، خبرگان اطلاعاتی آمریکا ضمن پیش‌بینی یک حادثه تروریستی - سایبری در آینده‌ای نزدیک؛ حد و اندازه آن را با واقعه یازدهم سپتامبر و پرل‌هاربر مقایسه می‌نمایند (Wirtz, 2017):

(758). در جمع‌بندی موضوع باید اذعان داشت؛ تحولات ناشی از انقلاب سایبری موجب تغییرات مهمی در ابعاد مختلف سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا گردیده است. این تغییرات در ابعاد مختلف از جمله ابزارها، اهداف و ساختار صورت گرفته و می‌توان گفت یکی از علل تحولات جامعه اطلاعاتی ایالات متحده، انقلاب سایبری می‌باشد.

فرضیه اصلی پژوهش به بررسی تأثیر تروریسم بر تحولات جامعه اطلاعاتی پرداخت. فرض اصلی این بود که «تروریسم» علت وقوع تحولات اخیر در جامعه اطلاعاتی آمریکاست. برای بررسی این متغیر، برخی از مهم‌ترین اسناد رسمی منتشرشده توسط نهادهای فدرال ایالات متحده در خصوص تحولات جامعه اطلاعاتی این کشور در سال‌های بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ مطالعه شد. این اسناد به‌طورکلی شامل گزارش‌های کمیته‌های ویژه تحقیق در خصوص حوادث ۱۱ سپتامبر و گزارش کمیته اطلاعاتی سنا و کنگره بود. پس از بررسی این اسناد نیز در جدولی اشاره شد که اکثر این پیشنهادها در اصلاحات صورت گرفته در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده مرکز توجه قرار گرفته است. بنابراین، دلایل تأثیر تروریسم بر تحولات جامعه اطلاعاتی آمریکا بدین شرح است:

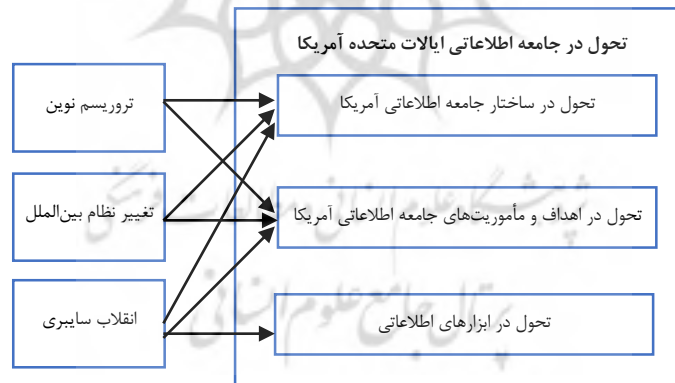
- مهم‌ترین کارکرد دستگاه اطلاعاتی، جلوگیری از غافلگیری استراتژیک است. باتوجه‌به اینکه دستگاه‌های اطلاعاتی آمریکا بر اثر ۱۱ سپتامبر غافلگیر شدند، از این‌رو نیاز به اصلاح، امری ضروری به‌نظر می‌رسید؛

- تقویت گفتمان مبارزه با تروریسم و تهدیدات ناشی از سلاح‌های کشتارجمعی در بین اعضای جامعه اطلاعاتی آمریکا در نتیجه تروریسم نوین بوده است؛
- کمیسیون ۱۱ سپتامبر و کمیته اطلاعاتی سنا و کنگره که برای بررسی دلایل شکست جامعه اطلاعاتی آمریکا در حادثه ۱۱ سپتامبر تشکیل شده بودند، پیشنهادهایی را درخصوص اصلاح اطلاعات آمریکا ارائه کردند؛ از این‌رو عملی شدن بسیاری از آنها، تأثیر تروریسم را بر تحولات به‌خوبی نشان می‌دهد.

نتایج فوق نشان داد که «تروریسم نوین» با همه مؤلفه‌هایش (ایدئولوژی تکفیری، اقدام به کشتار انبوه، دسترسی به سلاح‌های کشتار جمعی، ساختار شکن، فراسرزمین، منعطف، فعالیت سایبری، اهداف نمادین، پیش‌بینی‌ناپذیر و ..) نقش بسیار مهمی در تحولات اخیر جامعه

اطلاعاتی آمریکا داشته است. البته باید گفت همان‌گونه که نتایج حاصل از تحلیل ماتریس فرضیات رقیب نشان داد؛ عوامل و متغیرهای مؤثر دیگر در اطلاعات، مانند تغییر ساختار جامعه بین‌الملل و تغییر ماهیت تهدیدات و انقلاب سایبری در این تغییرات مؤثر بوده‌اند، اما تمامی عوامل دیگر فقط با شکل‌گیری زمینه‌های مناسب برای ایجاد تغییر پس از حادثه ۱۱ سپتامبر و گزارش کمیته‌های تحقیق بود که فرصت بروز و تأثیرگذاری یافتند. در واقع، «تروریسم نوین» بستر لازم برای اجرایی‌شدن تفکرات اصلاحی را فراهم آورده است و از این رو، باید آن را مهم‌ترین متغیر مؤثر در دگرگونی ساختاری جامعه اطلاعاتی آمریکا دانست.

یکی دیگر از یافته‌های تحقیق حاضر، بر نحوه اثرگذاری هریک از متغیرها بر تحولات جامعه اطلاعاتی آمریکا استوار است. همان‌گونه که در شکل زیر نشان داده شده است؛ تغییر نظام بین‌الملل و تروریسم نوین، موجب تحول در ساختار و مأموریت‌ها و اهداف جامعه اطلاعاتی گردیده‌اند؛ در حالی که تنها تغییری که موجب تغییر در ابزار این نهادهای اطلاعاتی شده است، «انقلاب سایبری» است.

نمودار ۱. علل تحول در جامعه اطلاعاتی آمریکا

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- دوئرتی، جیمز؛ فالترگراف، رابرت (۱۳۷۶)، نظریه‌های متعارض در روابط بین‌الملل. ترجمه: علیرضا طیب و وحید بزرگی. تهران: قومس.
- کرامر، فرانکلین؛ استار، استیوارت؛ منتز، لری (۱۳۹۴)، قدرت سایبری و امنیت ملی. ترجمه: گروه مترجمین، تهران: دانشکده اطلاعات.
- میرمحمدی، مهدی؛ محمدی‌لرد، عبدالمحمود؛ سالارکیا، غلامرضا (۱۳۸۷)، سیاست و اطلاعات (مطالعه موردی ایالات متحده آمریکا)، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصرتهران.
- صدیق، میرابراهیم (۱۳۹۰)، انقلاب سایبری و تحول در پدیده جاسوسی. تهران: فصلنامه مطالعات راهبردی، سال نوزدهم، شماره اول، بهار ۱۳۹۵، شماره مسلسل ۷۱.
- هادیان، حمید (۱۳۸۳)، سیاستگذاری خارجی و دفاعی آمریکا بعد از ۱۱ سپتامبر. فصلنامه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات. سال اول.
- Gill, Peter, Marrin, Stephen; Phythian, Mark (2009), *Intelligence Theory: Key questions and debates*. London: Routledge.
- Krahman, Elke, ed. (2005), *New Threats and New Actors in International Security*. New York, Palgrave.
- Naughton, J. (2012) *From Gutenberg to Zuckerberg: What You Really Need to Know About the Internet*, London: Quercus.
- Waltz, Kenneth N. (1979), *Theory of International Politics*. New York: Random House.
- Best, Richard A. (2003), *The Intelligence Community and 9/11: Congressional Hearings and the Status of the Investigation*. Available from: www.fas.org/irp/crs/rl/37650.pdf. Accessed January 16, 2017.
- Blidaru, Horatiu (2003), *The American Intelligence Community After 9/11*. Available from: www.securitystudies.ro/art_blidaru_horatiu.pdf. Accessed April 10, 2017.
- Dibella, Anthony j. (2013), *Organization theories: Perspectives on Changing National Security Institutions*, available at ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/jfq/jfq-69/JFQ-69_13-19_DiBella.pdf.
- Greenwald, Glenn; MacAskill, Ewen (2013), *Boundless Informant: the NSA's secret tool to track global surveillance data*. The Guardian. London. Retrieved June 12, 2017.
- Morgan, G., Gregory, F., & Roach, C. (1997), *Images of organization*. New York Times, December 4, 1998.
- ODNI, (2009), Available from: <http://www.dni.gov/overview.pdf> accessed: 12/05/2017.
- The 9/11 Commission Report: Executive Summary (2002), in http://www.911commission.gov/report/911report_exec.pdf.
- The U.S Senate Select Committee on Intelligence and House Permanent Select Committee on intelligence (2002), *Joint Inquiry into Intelligence Community Activities Before and After The Terrorist Attacks of September 11, 2001*.
- Wirtz, J. J. (2017), *The Cyber Pearl Harbor. Intelligence and National Security*, 1-10.
- Clemente, D. (2013), *Cyber Security and Global Tnterdependence: What is Critical?*. Chatham House, Royal Institute of International Affairs.